

Zygodon conoideus

Atlantärgmossa

Klass: Bryopsida (egentliga bladmossor), **Ordning:** Orthotrichales, **Familj:** Orthotrichaceae, **Släkte:** Zygodon (ärgmossor), **Art:** *Zygodon conoideus* - atlantärgmossa (Dicks.) Hook. & Taylor **Synonymer:**

Kännetecken

Arten har cirka 0,5 cm höga skott som bildar kuddar eller mer sammanhängande mattor. Bladen är långsmala och skruvar sig lätt i torra. Nerven är kraftig och slutar i eller nedanför bladspetsen. Bladkanten är knottig av papiller men saknar tänder. Bladcellerna är mer eller mindre runda, papillösa och något större än hos de övriga arterna i släktet (10–12 µm breda). Arten är skildkönad och kapslar är vanliga i Norges kustområden. Kapseln är starkt färad som torr och har två tandkransar med korta tänder. Kapselskaftet är ofta något böjt, och det är så långt att kapseln sticker upp ovanför bladen. Locket har en sned, sprötlik spets. Groddkorn bildas på stammen; de är ovala, 7–8 celler långa och cellerna är inte delade av längsgående väggar. Groddkornens cellväggar är färglösa. Övriga arter i släktet har inte långa, stavlika groddkorn med färglösa väggar och har mindre bladceller.

Utbredning och status

Arten förekommer sällsynt i de sydvästligaste delarna av Sverige. Den är dessutom sällsynt funnen i Danmark, sydvästligaste Norge, Finland och på Färöarna. Arten har i Europa på det hela taget en oceanisk utbredning och förekommer framför allt längs Atlantkusten och på Brittiska öarna. De finländska fynden avviker tydligast från detta mönster. För övrigt är arten funnen på Kanarieöarna, Madeira, Azorerna och i östra Nordamerika.

Ekologi

Atlantärgmossa växer på lövträdsbark i sydvästra Sverige och Norge. De flesta svenska fynden är gjorda på bok, men arten är också funnen på alm, lönn och rönn. Några enstaka äldre fynd är gjorda på ek. De flesta skogarna där arten är funnen är fuktiga och skuggiga. Ett fynd är dock gjort på ett vårdträd. I Norge anges att den är mycket vanlig på bark av asp i kustområdena och att den i övrigt oftast hittas på bark av ask, men även al, apel, björk, ek, fläder, lind, oxel och sälg. Här är hjälmfrullania *Frullania dilatata* dess vanligaste följeslagare. I Finland har arten hittats på delvis skuggade bergväggar och block av serpentinsten. Växtplatsen påverkas i många fall av tidvis översilning, och de vanligaste följearterna är bandmossa *Metzgeria furcata* och liten bräkenmossa *Plagiochila asplenoides* subsp. *porrelloides*.

Hot

Antalet lokaler är litet och förekomsterna individfattiga. Arten hotas av avverkning av ädellövskogsbestånd och den tilltagande fragmenteringen av denna typ av miljö. Eftersom arten gynnas av högt pH-värde i barken är den känslig för försurande luftföroreningar.

Åtgärder

För artens överlevnad är det viktigt att de ädellövskogsbestånd där den växer skyddas från avverkning.

Övrigt

Utländska namn – NO: Askkjølmose, DK: Tand-Køllemos, GB: Lesser Yoke-moss.

Etymologi: conoideus (gr.) = konliknande, kägelliknande; konos (gr.) = kotte, kon, kägla; suffixet -oideus (lat.) = -lik.
Uttal: [Tsygodon konoídeus]

KEY FACTS Lesser Yoke-moss. Shoots c. 0.5 cm high, forming tufts or patches. Leaves twisted when dry. Costa stout. Leaf margin entire, papillose. Laminal cells papillose, slightly larger than in other *Zygodon* species (10-12 µm wide). Dioicous, capsules uncommon. Capsule furrowed when dry. Peristome double, teeth short. Vegetative propagation by ovoid stem gemmae consisting of 7-8 cells with hyaline cell walls but without longitudinal walls. - Grows on bark of deciduous trees. In Sweden mainly found on *Fagus*. Also occurring on several other tree species, especially in Norway. In Finland it grows on serpentine rock.

Litteratur

- Bates, J.W., Proctor, M.C.F., Preston, C.D., Hodgetts, N.G. & Perry, A.R. 1997. Occurrence of epiphytic bryophytes in a tetrad transect across southern Britain 1. Geographical trends in abundance and evidence of recent change. *J. Bryol.* 19: 685–714.
- Crum, H. & Anderson, L. E. 1981. Mosses of eastern North America, Vol. 1 & 2: Columbia University Press, New York.
- Fritz, Ö. 1997. Utbredning och förekomst av några rödlistade mossor i Hallands län. *Myrinia* 7: 1–8.
- Hill, M.O., Preston, C.D. & Smith, A.J.E. 1994. Atlas of the bryophytes of Britain and Ireland. Vol 3. Harley Books, Colchester.
- Lönnell, N. 2008. *Zygodon conoideus* atlantärgmossa s. 224-225. I: Nationalnyckeln till Sveriges flora och fauna. Bladmossor. Kompaktmossor - kapmossor : Bryophyta : Anoetangium - Orthodontium. Artdatabanken, SLU, Uppsala.
- Störmer, P. 1969. Mosses with a western and southern distribution in Norway. Universitetsforlaget, Oslo.

Författare

Erik Sjögren 1984. Rev. Nils Cronberg 1998. Rev. Niklas Lönnell 2008.